

دانشگاه مازندران

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته علوم تربیتی (گرایش برنامه ریزی آموزشی)

موضوع:

عوامل مؤثر در شاداب سازی مدارس مقطع راهنمایی دخترانه استان
گلستان از دیدگاه دانش آموزان و اولیاء مدرسه

استاد راهنما:

دکتر صمد ایزدی

استاد مشاور:

دکتر سهیلا هاشمی

نگارش:

لیلا برزمینی

بهمن ماه 1390

یاد و ریاس

مرزت پروردگار یگانه را که مرا تو فوق کرب عام و دانش روزی نزد و هر واره ریاسگزار آن
احدیست منازم که به تیرین رهنمایم بوده و هرت.

باریاس فراوان از ارتداد کرامی جناب آقایی که ترصد اینکله می ن پروهش بدون راهنمایان و
مساحدت های بی در نشان امکان پذیر نرود.

با تشکر و درانی فراوان از ارتداد از چه منکلم خازم دکتر سهیلان کونگاکردی در محضر
ایشان افتخاری بزرگ برایم بوده است.

تیمان سام، روحان شفاف،

زندگتان شیرین مفره ایمان رنگین

و در تانان پر از رنگ فانی هر هر رویت پیوسته بر شام بردوام باد.

"اعلام و ما یطرون"

ز قلم این ترخان گاه شه و رانسانی دگر تیغ هریقی است، چه رعادت برند
آنانی که تکیه روحشان به قامتتوار قدام است.

تقدیرم به هر آنان که در عرصه بی انتهای عام با قدشان برای شادابی
دانش آموزان مشق می کنند.

و

تقدیرم به مادرم که برای شادی من چین به پیشانی نش نشرت.

چکیده:

هدف از پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر در شاداب سازی مدارس مقطع راهنمایی دخترانه استان گلستان از دیدگاه دانش آموزان و اولیاء مدرسه (مدیران، معلمان، مربیان تربیتی) می باشد. مؤلفه های این پژوهش شامل عوامل شاداب سازی مدارس (فیزیکی - آموزشی - سازمانی - اجتماعی و فرهنگی)، وضعیت موجود مدارس و موانع شاداب سازی است. جامعه آماری در این پژوهش شامل تمام دانش آموزان، مدیران، معلمان و مربیان تربیتی مدارس دوره راهنمایی تحصیلی دخترانه استان گلستان در سال تحصیلی 89-90 هستند که شامل 33719 نفر دانش آموز، 304 نفر مدیر، 2736 نفر معلم و 304 نفر مربی تربیتی می باشد. از این تعداد بر اساس جدول مورگان 380 نفر دانش آموز، 170 نفر مدیر، 310 نفر معلم و 170 نفر مربی تربیتی به روش نمونه گیری طبقه ای نسبی انتخاب شدند. روش مورد استفاده در پژوهش توصیفی زمینه یابی و ابزار پژوهشی پرسشنامه محقق ساخته است که در سه بخش به ترتیب به بررسی عوامل شاداب سازی، وضعیت موجود مدارس و موانع موجود در تحقق شاداب سازی مدارس پرداخت. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظر متخصصان و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برآورد شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های آمار توصیفی (جداول فراوانی، درصد فراوانی و نمودار ستونی) و آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه ای، آزمون فریدمن و آزمون تحلیل عامل) استفاده شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها نشان می دهد که دانش آموزان و اولیاء مدرسه عوامل چهارگانه مورد بررسی را در شاداب سازی مدارس مؤثر می دانند ولی بین دیدگاه آنان تفاوت معناداری مشاهده می شود به این صورت که از نظر دانش آموزان عوامل اجتماعی-فرهنگی دارای بیشترین میزان تأثیر و عوامل سازمانی دارای کمترین میزان تأثیر در شاداب سازی مدارس و از نظر اولیاء مدرسه عوامل کالبدی دارای بیشترین میزان تأثیر و عوامل آموزشی دارای کمترین میزان تأثیر در شاداب سازی مدارس هستند. در مؤلفه وضعیت موجود مدارس نیز بین دیدگاه این دو گروه با عوامل موثر در شاداب سازی تفاوت معناداری وجود دارد. در مؤلفه موانع شاداب سازی از دیدگاه هر دو گروه، عوامل سازمانی بیشترین مانع را در شاداب سازی مدارس ایجاد کرده است.

واژگان کلیدی: شادی - عوامل شاداب سازی - عوامل فیزیکی - عوامل آموزشی - عوامل سازمانی -

عوامل اجتماعی و فرهنگی

« فهرست مطالب »

صفحه	عنوان
الف.....	یاد و سپاس
ب.....	تقدیم
ج.....	چکیده
د.....	فهرست مطالب
ک.....	فهرست جداول
ن.....	فهرست نمودارها

فصل اول: کلیات تحقیق

2.....	مقدمه
3.....	1-1- بیان مسأله و ضرورت تحقیق
9.....	2-1- اهداف پژوهش
11.....	3-1- سؤالات پژوهش
12.....	4-1- تعریف مفاهیم

فصل دوم: پیشینه تحقیق

15 مقدمه
16 1-2- چارچوب نظری
16 1-1-2- تاریخچه شادی
18 1-2- 2- شادی چیست
20 3-1-2- تعریف شادی
20 4-1-2- کاربرد اطلاعات مربوط به مطالعه شادی
22 2- 5-1- عوامل مؤثر بر شادابی
23 2- 1- 5- سن
23 2- 1- 5- جنسیت
24 2- 1- 5- نژاد
24 2- 1- 5- وضعیت تاهل
24 2- 1- 5- تحصیلات
24 2- 1- 5- 6- برون گرایی
26 2- 1- 5- 7- کنترل درونی
26 2- 1- 5- 8- خوش بینی
27 2- 1- 5- 9- هدفمندی زندگی
27 2- 1- 5- 10- عزت نفس

- 28..... 11-5-1-2 سلامتی
- 28..... 12-5-1-2 تمرین های ورزشی
- 28..... 13-5-1-2 موفقیت و تایید اجتماعی
- 28..... 14-5-1-2 ارتباطات اجتماعی و روابط دوستانه
- 29..... 15-5-1-2 خانواده
- 30..... 16-5-1-2 تفریح و فعالیت های اوقات فراغت
- 30..... 17-5-1-2 کار
- 27..... 18-5-1-2 درآمد
- 31..... 19-5-1-2 دین و معنویت
- 32..... 20-5-1-2 مکان جغرافیایی و سایر جنبه های محیط
- 33..... 21-5-1-2 فرهنگ
- 34..... 2-1-6 اسلام و شادمانی
- 37..... 2-1-7 شادی در فرهنگ ایرانیان
- 37..... 2-1-8 شادی در اشعار ادبیات فارسی
- 39..... 2-2 مدارس برتر جهان
- 41..... 2-3 عوامل مؤثر بر شادابی مدارس
- 41..... 2-3-1 عوامل فیزیکی

- 46.....2-3-2 عوامل آموزشی
- 50.....3-3-2 عوامل سازمانی
- 54.....4-3-2 عوامل اجتماعی و فرهنگی
- 56.....4-2 نظریات مختلف در مورد شادکامی
- 68.....5-2 برنامه ای برای شاد بودن (اصول 14 گانه فوردایس)
- 69.....6-2 ویژگی های افراد شاد
- 70.....7-2 مروری بر تحقیقات پیشین
- 70.....1-7-2 تحقیقات انجام گرفته در داخل کشور
- 72.....2-7-2 تحقیقات انجام گرفته در خارج کشور

فصل سوم: روش تحقیق

- 76 مقدمه
- 771-3 روش پژوهش
- 79.....2-3 جامعه آماری
- 79.....3-3 نمونه آماری و روش نمونه گیری
- 80.....4-3 ابزار گردآوری داده ها
- 81.....5-3 روایی و پایایی پرسشنامه
- 82.....6-3 شاخص سازی پژوهش

7-3- شیوه‌ی تجزیه و تحلیل داده‌ها 85

فصل چهارم : توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها

مقدمه 87

4-1- توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان 88

4-1-1- توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب پایه تحصیلی 88

4-1-2- توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب منطقه آموزش و پرورش 90

4-1-3- توزیع فراوانی دانش آموزان بر حسب نوع مدرسه 92

4-1-4- توزیع فراوانی دانش آموزان بر حسب محل مدرسه 94

4-1-5- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه برحسب جنسیت 95

4-1-6- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب سن 96

4-1-7- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب سابقه خدمت 97

4-1-8- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب مدرک تحصیلی 98

4-1-9- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب پست سازمانی 99

4-1-10- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب منطقه آموزش و پرورش 100

4-1-11- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب منطقه نوع مدرسه 102

4-1-12- توزیع فراوانی اولیاء مدرسه بر حسب محل مدرسه 103

- 104-2-4- آزمون سوالات پژوهش.....104
- 104-1-2-4- آزمون سوال اول پژوهش: تأثیر عوامل آموزشی از دیدگاه اولیاء مدرسه.....104
- 106-2-2-4- آزمون سوال دوم پژوهش: تأثیر عوامل آموزشی از دیدگاه دانش آموزان.....106
- 107-3-2-4- آزمون سوال سوم پژوهش: تأثیر عوامل فیزیکی از دیدگاه اولیاء مدرسه.....107
- 108-4-2-4- آزمون سوال چهارم پژوهش: تأثیر عوامل فیزیکی از دیدگاه دانش آموزان.....108
- 109-5-2-4- آزمون سوال پنجم پژوهش: تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی از دیدگاه اولیاء مدرسه.....109
- 109-6-2-4- آزمون سوال ششم پژوهش: تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی از دیدگاه دانش آموزان.....109
- 110-7-2-4- آزمون سوال هفتم پژوهش: تأثیر عوامل سازمانی از دیدگاه اولیاء مدرسه.....110
- 111-8-2-4- آزمون سوال هشتم پژوهش: تأثیر عوامل سازمانی از دیدگاه دانش آموزان.....111
- 112-9-2-4- آزمون سوال نهم پژوهش: موثرترین عوامل از نظر اولیاء مدرسه در شاداب سازی مدارس.....112
- 113-10-2-4- آزمون سوال دهم پژوهش: موثرترین عوامل از نظر دانش آموزان در شاداب سازی مدارس.....113
- 114-11-2-4- آزمون سوال یازدهم پژوهش: انطباق مدارس موجود با عوامل موثر بر شاداب سازی مدارس.....114
- 115-12-2-4- آزمون سوال دوازدهم پژوهش: موانع شاداب سازی مدارس.....115

فصل پنجم: نتیجه گیری

123..... مقدمه

124-1-5- بحث و نتیجه گیری.....

132..... 2-5- جمع بندی نهایی

133..... 3-5- محدودیت های پژوهش

134..... 4-5- پیشنهادات پژوهش

فهرست منابع و مآخذ

138..... الف: منابع فارسی

148..... ب: منابع انگلیسی

ضمائم

158..... الف: سؤالات پرسشنامه

165..... چکیده انگلیسی

«فهرست جداول»

صفحه	عنوان
79.....	جدول (1-3)، جامعه آماری پژوهش.....
80.....	جدول (2-3)، نمونه آماری پژوهش.....
82.....	جدول (3-3)، آزمون آلفای کرونباخ.....
83.....	جدول (4-3)، فرایند شاخص سازی مفهوم شاداب سازی.....
88.....	جدول (1-4)، توزیع فراوانی و درصد دانش آموزان برحسب پایه تحصیلی.....
90.....	جدول (2-4)، توزیع فراوانی و درصد دانش آموزان برحسب منطقه آموزش و پرورش.....
92.....	جدول (3-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب نوع مدرسه.....
94.....	جدول (4-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب محل مدرسه.....
95.....	جدول (5-4)، توزیع فراوانی و درصد اولیاء مدرسه برحسب جنسیت.....
96.....	جدول (6-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب سن.....
97.....	جدول (7-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب سابقه خدمت.....
98.....	جدول (8-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب مدرک تحصیلی.....
99.....	جدول (9-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب پست سازمانی.....

- جدول (4-10)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب منطقه آموزش و پرورش.....100
- جدول (4-11)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب نوع مدرسه.....102
- جدول (4-12)، توزیع فراوانی و درصدی اولیا مدرسه برحسب محل مدرسه.....103
- جدول (4-2-1)، آزمون نرمال کلموگوروف – اسمیرنوف تک نمونه ای.....104
- جدول (4-2-2)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل آموزشی از دیدگاه اولیاء مدرسه...105
- جدول (4-2-3)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل آموزشی از دیدگاه دانش آموزان..106
- جدول (4-2-4)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل فیزیکی از دیدگاه اولیاء مدرسه. 107
- جدول (4-2-5)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل فیزیکی از دیدگاه دانش آموزان..108
- جدول (4-2-6)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل اجتماعی - فرهنگی.....109
- جدول (4-2-7)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه ی عوامل اجتماعی - فرهنگی.....110
- جدول (4-2-8)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه عوامل سازمانی از دیدگاه اولیاء مدرسه.....111
- جدول (4-2-9)، آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی مؤلفه عوامل سازمانی از دیدگاه دانش آموزان.....112
- جدول (4-2-10)، آزمون فریدمن درباره عوامل موثر در شاداب سازی مدارس از دیدگاه اولیا مدارس.....112
- جدول (4-2-11)، آزمون فریدمن درباره عوامل موثر در شاداب سازی مدارس از دیدگاه دانش آموزان.....113
- جدول (4-2-12)، مقایسه میانگین های عوامل موثر بر شاداب سازی و وضعیت موجود این عوامل.....114

- جدول (4-2-13)، نتایج آزمون کیزر مایر و بارتلت..... 115
- جدول (4-2-14)، مقدار ویژه آزمون عملکرد تحصیلی..... 116
- جدول (4-2-15)، توصیف مقادیر ویژه..... 117
- جدول (4-2-16)، ماتریس همبستگی بعد از چرخش..... 118
- جدول (4-2-17)، چرخش مولفه های ماتریس..... 120
- جدول (4-2-18)، توصیف عامل های خودکارآمدی..... 121

«فهرست نمودارها»

صفحه	عنوان
89.....	نمودار (1-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب پایه.....
91.....	نمودار (2-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب منطقه آموزش و پرورش.....
92.....	نمودار (3-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب نوع مدرسه.....
94.....	نمودار (4-4)، توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان برحسب محل مدرسه.....
95.....	نمودار (5-4)، توزیع فراوانی و درصد اولیاء مدرسه برحسب جنسیت.....
96.....	نمودار (6-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب سن.....
97.....	نمودار (7-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب سابقه خدمت.....
98.....	نمودار (8-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب مدرک تحصیلی.....
99.....	نمودار (9-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب پست سازمانی.....
101.....	نمودار (10-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب منطقه آموزش و پرورش.....
102.....	نمودار (11-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیاء مدرسه برحسب نوع مدرسه.....
103.....	نمودار (12-4)، توزیع فراوانی و درصدی اولیا مدرسه برحسب محل مدرسه.....
119.....	نمودار (13-4)، نمودار سنگریزه ای.....

فصل اول

كليات تحقيق

- مقدمه
- بيان و ضرورت مسأله
- اهداف و سوالات
- تعاريف

مقدمه:

"وَأَنَا أَدَقُّنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا"¹

چون رحمتی از جانب خود به انسان بچشانیم بدان شاد و سرمست گردد.

اهمیت و نقش آموزش و پرورش در بهسازی و توسعه زندگی فردی و اجتماعی موجب شده است که جامعه و اولیای دانش آموزان انتظار داشته باشند که مدرسه محیطی رشد دهنده، پویا و زمینه ساز پرورش استعداد- های بالقوه فرزندان آنان باشد. یکی از اهداف تعلیم و تربیت فراهم کردن شرایط مساعد برای شکوفایی استعدادهایی است که بخش عمده آن در مدرسه پیگیری می شود. نظام آموزشی به ویژه مدرسه نقش بسیار مهمی در شادی و نشاط و ارتقای آن در دوران کودکی و مراحل بالاتر از آن ایفا می کند که می تواند شخصیت و نگرش دانش آموز را بهبود بخشد. ایجاد محیط شاداب و پرنشاط به امر یادگیری دانش آموزان کمک بسیاری می کند، چنین محیطی احساس ارزشمند بودن و مثبت بودن را در دانش آموزان پرورش می دهد. برای این که سلامت جسمانی و روانی کودکان، دانش آموزان، اطرافیان و خودمان حفظ شود، باید سعی کنیم با شناسایی عوامل مؤثر بر شادی، موجبات تقویت عوامل مثبت و تقلیل عوامل منفی مؤثر بر شادی را فراهم کنیم. مدارس به عنوان مهمترین جایگاه حضور نسل های آینده، باید محیطی سالم و پویا باشد. یکی از موضوعات مهم که امروزه بحث بسیاری درباره آن بیان شده است موضوع شاداب سازی مدارس است (باس²، 2000).

¹ . قران کریم، سوره شوری

² . bass

دانش آموزان رکن اساسی آموزش و پرورش هر کشوری محسوب می شوند و مدارس تأمین کننده نیروی انسانی جامعه هستند. بنابراین ایجاد زمینه برای رشد بهینه و همه جانبه (کیفی و کمی) دانش آموزان باید دغدغه مهم دست اندرکاران تعلیم و تربیت باشد.

شادی از نیازهای اساسی انسان و لازمه زندگی اوست و مدرسه شاد می تواند شوق زندگی را به دانش آموزان هدیه دهد. نشاط و شادابی در مدرسه باعث رشد و تکامل همه ابعاد وجودی یک دانش آموز می شود. با ایجاد فضایی شادی بخش در مدرسه می توان در تأمین بهداشت جسمی و روانی دانش آموزان سهم زیادی داشت چرا که آنان چندین ساعت از روز را در مدرسه می گذرانند و با فضا سازی مناسب در مدارس به شاد زیستن و امید به زندگی آنان کمک فراوانی خواهد شد.

بیان و ضرورت مسأله:

آموزش و پرورش کلید فتح آینده است و از دیرباز انتظار از آموزش و پرورش آن بوده است که انسانهای فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه فردا آماده سازد. (معین پور، 1382) در حال حاضر نیز آموزش و پرورش کلید توسعه جوامع محسوب می شود و موفقیت و سعادت ملت ها به کیفیت آموزش و پرورش آنها بستگی دارد. بدون تردید آینده هر کشوری را می توان از سیمای کنونی آموزش و پرورش آن یافت.

سرلوحه تعلیم و تربیت قرن جدید این است که «شوق زندگی کردن را به دانش آموزان بیاموزیم» پس باید معتقد باشیم که در حقیقت رشد پایدار ما در گرو شادی پایدار است و این شادی باید در مدارس ایجاد و مدیریت شود. مدرسه شاد می تواند شوق زندگی را به دانش آموزان هدیه دهد. نشاط و شادابی یکی

از خلییات اساسی در زندگی فرد است و نقش مهمی در چارچوب حیات روانی و اجتماعی او بازی می کند (صباغیان، 1384).

وینهون¹ (1993) معتقد است شادی فعالیت فرد را بر می انگیزد، بر آگاهی او می افزاید، خلاقیت وی را تقویت می کند و روابط اجتماعی را تسهیل می کند، شادی مشارکت را رونق می بخشد و موجب حفظ سلامتی و طول عمر افراد می شود. شاد زیستن و شادابی همانند تغذیه خوب، محبت و امنیت، مهم است چرا که سلامت روانی و جسمانی را تأمین می کند. احساس رضایت، شادی و شادابی از شاخص های بهداشت روانی می باشد.

مهارت یافتن در استفاده از امکانات مناسب و شادکام کننده و دوری از موانعی که بر سر راه آن است، توصیه ای جدی و جهانی است، زیرا نشاط علاوه بر آن که خود یک نتیجه است، استعدادی ایجاد می کند که سبب سایر نتایج مثبت است. شادابی در مدارس به صورت تک علتی نمی باشد، بلکه مجموعه ای از عوامل در آن تأثیر دارند.

حضور در مراسم و اماکن مذهبی، ارتباط با خدا، اعتقاد به دین و توجه به معنویات از جمله عوامل مذهبی و معنوی شادی می باشد (پولوما و پندلتون² 1990- موکرجی و بران³ 2005).

موفقیت و تأیید اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و روابط دوستانه، خانواده، عشق و صمیمیت از جمله منابع و عوامل اجتماعی شادی هستند. (مایرز⁴، 2001)

1. veenhoven

2. poloma & pendelton

3. mookerjee & Beron

4. meyers